

Millainen on hyvä asiantuntijalausunto ja miten se laaditaan?

Vesa Kataja
Johtajaylilääkäri, KSSHP
Kliinisen onkologian dosentti

Lausunnot

- Valvirassa vireillä olevat terveydenhuollon ammattihenkilöitä tai terveydenhuollon toimintayksiköitä koskevat kantelu- ja muut valvonta-asiat
- Muiden valvonta- ja tutkintaviranomaisten (poliisi, eduskunnan oikeusasiamies, oikeuskansleri) Valviralta pyytämät lausunnot (ammattihenkilön tai toimintayksikön menettely, hoitovirhe-epäily, kuolemansyyn selvittely, jne)

Valviran toimittama materiaali

- Saatekirje / lausuntopyyntö, jossa Valviran esittämät kysymykset
- Vireilletuloasiakirjat
- Kantelun vuoksi pyydetyt ja annetut selvitykset
- Potilasasiakirjat
 - useasta hoitoyksiköstä
 - paperisista alkuperäiset; sähköisistä tulosteet
- CD-ROM levykkeitä sisältäen kuvantamistutkimuksia (+katseluohjelma)

Kysymykset

- Asiantuntija vastaa lausunnossaan vain Valviran esittämiin oman alansa kysymyksiin
 - Jos vastaamiseen tarvitaan toisen erikoisalan asiantuntijan arvio → esitä sitä
- Erityistä huomiota vaativat kysymykset määritetty tarkemmin
- Usein viimeisenä kysymyksenä: *”Onko jotain muuta, jonka haluatte tuoda asiassa esille?”*
 - Mahdollista tuoda esille myös sellaista, joka ei suoranaisesti liity kanteluun, mutta jolla saattaa olla merkitystä ammattihenkilön ja/tai toimintayksikön toiminnan ja/tai potilasturvallisuuden tms. kannalta

Materiaaliin tutustuminen

- Lue tarkkaan
 - Mitä kysytään
 - Mitä erityisesti kysytään
- Lue kantelu (vireilletuloasiakirjat)
- Lue potilaskertomus soveltuvin osin
- Lue annetut selvitykset
- Lue tarkkaan
 - Mitä kysytään
 - Mitä erityisesti kysytään
- Lue potilaskertomus **nyt** soveltuvin osin
- Arvioi, puuttuuko jotain
 - jokin dokumentti (vanhoja labroja; kertomustietoja muista hoitoyksiköistä)
 - jonkun asianosaisen, jonka käsityksen tapahtumista haluat kuulla, selvitys

Lausunnon rakenne ja sisältö (1)

- Kirjaa
 - diaarinumero
 - lausunnon pyytäjä
 - ketä asia koskee
 - miksi lausuntoa pyydetään
 - kysymykset, joihin halutaan vastaukset

Lausunnon rakenne ja sisältö (2)

- Lausunnon antajan edellytykset antaa lausunto ko. asiassa
 - Kliininen kokemus
 - Tieteelliset meriitit
 - Suositustyöryhmien tms. vastaavien jäsenyydet
- Tässä kohdassa saa kehua itseään!
 - Muista kuitenkin, että edes omalla erikoisalallasi et ehkä sittenkään ole kaikkien asioiden paras asiantuntija!
 - Lausunnonantaja ei konsultoi, vaan pyytää Valviraa hankkimaan toisen (lausunnonantajan esittämän) asiantuntijan lausunnon

Lausunnon rakenne ja sisältö (3)

- Lausunnon antamista varten toimitetut asiakirjat ja materiaali
 - Luettele kaikki mitä on käytettävissä, ja mitä ei ole
 - vireilletuloasiakirjat
 - Valviran lähettämät lausunto- ja selvityspyynnöt
 - kenelle, milloin
 - Em. pyyntöihin annetut lausunnot, selvitykset ja vastineet
 - potilaskertomusmateriaali
 - digitaalisessa muodossa oleva materiaali
 - muu materiaali
 - materiaali, joka mielestäsi puuttuu, ja tarvitaanko sitä
 - potilaan hoitoon osallistuneet, joilta ei ole lausuntoa
 - vanhempi potilaskertomusmateriaali, joka valaisee aiempaa sairaushistoriaa
- Ota kantaa materiaalin riittävyyteen lausunnon antamisessa ja johtopäätösten tekemisessä

Lausunnon rakenne ja sisältö (4)

- Esitiedot ja kantelu
 - tapahtumat kantelijan kuvaamina
- Esitiedot ja tapahtumat potilaskertomusten mukaan
 - aikaisempi sairaushistoria
 - kyseiseen sairauteen ja sen hoitoon liittyvät tapahtumat
 - kronologia
 - suoria lainauksia kertomuksesta (kuvaavia!)
 - tutustu myös hoitajien tekemiin merkintöihin!

Lausunnon rakenne ja sisältö (5)

- Annetut lausunnot, vastineet ja selvitykset
 - lausunnonantajat
 - ovatko olleet osallisina tapahtumiin, vai lausuvatko ”viran puolesta”
 - kuvaa sisältö
 - arvioi sisältö
 - vastaako sisältö dokumentoitua (potilaskertomus)
 - voit todeta, jos olet eri mieltä
 - *Esim. vastineessa todetaan, että ”kolmen kuukauden hoitoaikana potilaan kliininen status tarkastettiin toistuvasti”, mutta kertomuksista löytyy tuolta ajalta tasan yksi statusmerkintä.*
 - onko sellaisia, jotka ovat selvästi olleet osallisina tapahtumiin, mutta joilta ei ole selvitystä
 - voit pyytää Valviralta, jos katsot tarpeelliseksi

Lausunnon rakenne ja sisältö (6)

- Kuvaus kyseisestä sairaudesta ja sen hoidosta viitteineen
 - Hoitosuosituksset
 - Yleiset ja hyväksytyt käytännöt
 - tapahtuma-aikaan voimassa olleet
 - onko poikettu näistä perustellusti / ilman perusteita
 - ***Post hoc, ergo propter hoc!***
 - Mahdolliset ”oppiiridat” kannattaa tuoda esiin
 - Kuvaus keskeisistä näkemyseroista
 - kantaa ottamatta
 - ei saa vaikuttaa objektiivisuuteen!

Lausunnon rakenne ja sisältö (7)

- Yhteenveto potilaan tutkimuksista ja hoidosta
- Arvio tutkimusten ja hoidon asianmukaisuudesta
 - Ammattihenkilön toiminnan asianmukaisuus
 - Ammatilliset velvoitteet
 - Hyväksytyt käytännöt
 - Saavutettu ammatillinen taso
 - Olisiko tapahtuma vältetty toisin toimien
 - Toimintayksikön toiminnan asianmukaisuus
 - ”rutiinit” (labrat, kuvantaminen, joita kukaan ei tarkasta)
 - työryhmät, joissa tehty päätöksiä (puutteet kirjaamisessa)
 - Ohjeistuksen taso ja ajanmukaisuus

Lausunnon rakenne ja sisältö (8)

- Vastaukset kysymyksiin
 - tarvittaessa käytävä ilmi tapahtuman ja seurauksen välinen syy-yhteys ja sen todennäköisyys
 - Syy-yhteyden varmuus ilmaistaan viitenä asteena
 - 1) erittäin todennäköinen
 - 2) jokseenkin todennäköinen
 - 3) mahdollinen (*ei voi käyttää ratkaisuperusteena!*)
 - 4) jokseenkin epätodennäköinen
 - 5) erittäin epätodennäköinen
- Vastaukset perusteltava

Lausunnon rakenne ja sisältö (9)

- Johtopäätökset
 - Vastaukset kysymyksiin tiivistettynä
 - Muut johtopäätökset
 - Mahdollisesti tarvittavat lisälausunnot
- Allekirjoitus, oppiarvot, ilman yhteystietoja
 - Lausunto annetaan itsenäisenä asiantuntijana, ei työnantajan edustajana

Joitakin havaintoja

- Mielekkäästi haasteellisia tehtäviä
 - Aina oppii myös uutta!
- Sähköinen potilaskertomus
 - Tulosteet ajoittain hankalia järjestää kronologiseksi kokonaisuudeksi
- Rakenteinen hoitokertomus
 - «Liirum laarum» kirjaaminen!!
 - *”Terveystieteiden ammattihenkilön tulee merkitä potilasasiakirjoihin potilaan hoidon järjestämisen, suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan turvaamiseksi tarpeelliset tiedot.” ***
- Valviran ratkaisujen tiedoksi saaminen opettavaa
- Kunnian ja oman tunnon kautta allekirjoitettu on pätevä todiste oikeudenkäynnissä ilman valallista vahvistusta
- Joutuminen todistajana tuomioistuimeen kuitenkin mahdollista – harvinaista yksittäisen asiantuntijan kohdalla

***Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 4 Luku, 12 §*

Lopuksi

Kiitän Valviraä mahdollisuudesta toimia asiantuntijatehtävissä ja suosittelen sitä pitkäkestoisena myös teille tehtävään valitulle!